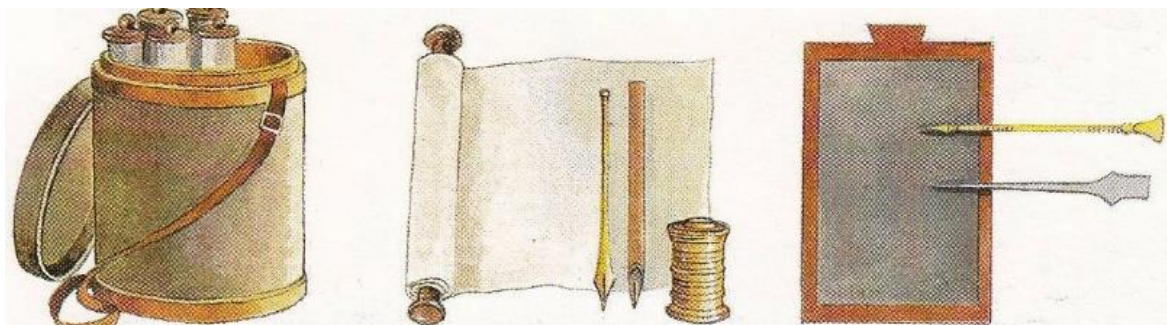

VIA AD SAPIENTIAM

Introduktion til latinsk grammatik

Nina Bendix og Margit Kiil Jørgensen
Silkeborg Gymnasium

De latinske grammatiske betegnelser

ORDKLASSER

LATIN	DANSK	EKSEMPLER
Verbum	udsagnsord	spiser, ler, læser
Substantiv	navneord	kat, hus, skole
Adjektiv	tillægsord	stor, grim, rød
Pronomen	stedord	
personligt	personligt stedord	jeg, du, vi, I
possessivt	ejestedord	min, din, vores
refleksivt	tilbagevisende	sig
demonstrativt	påpegende	han, det, denne
relativt	henførende	som, der
interrogativt	spørgende	hvem, hvad, hvis
Adverbium	biord	nu, her, sådan
Præposition	forholdsord	til, fra, hos
Konjunktion	bindeord	
parataktisk	sideordnende	og, men
hypotaktisk	underordnende	at, fordi

SYNTAKS — SÆTNINGSLED

Subjekt	grundled	drengen læser en bog
Verballed	udsagnsled	drengen læser en bog
Objekt/Direkte objekt	genstandsled	drengen læser en bog
Indirekte objekt	hensynsled	han giver mig bogen
Subjektsprædikat	omsagnsled til grundled	bogen er en krimi
Objektsprædikat	omsagnsled til	han gør mig glad
Adverbialled	genstandsled	
adverbier	biled	jeg læser længe
præpositionsforbindelse		med næsen i bogen

VERBER

Tempus	Tid	
Præsens	nutid	spiser
Imperfektum	uafsluttet datid	var ved at spise, spiste
Futurum	fremtid	vil spise
Perfektum	afsluttet datid	spiste, har spist
Plusquamperfektum	før datid	havde spist
Futurum exactum	afsluttet fremtid	vil have spist

Modus	Måde	
Indikativ	fremsættende måde	spiser
Konjunktiv	ønskemåde	vil gerne spise
Imperativ	bydemåde	spis!
Infinitiv	navnemåde	
præsens infinitiv		at spise
perfektum infinitiv		at have spist
Participium	tillægsform/måde	
præsens participium	lang tillægsform	spisende
perfektum participium	kort tillægsform	spist

Diatese		
Aktiv	handleform	katten spiser maden
Passiv	lideform	maden spises

SUBSTANTIVER, ADJEKTIVER, PRONOMINER

Kasus		
Nominativ	nævnefald	han, hun
Akkusativ	genstandsfald	ham, hende
Genitiv	ejefald	hans, hendes
Dativ	hensynsfald	(til) ham, hende
Ablativ	(angiver) middel, sted, fjernelse	(fra) ham, hende

ADJEKTIVER OG ADVERBIER

Komparation	Gradbøjning	
Positiv	første grad	fin/fint
Komparativ	anden grad	finere/mere fin/mere fint
Superlativ	tredje grad	finest/mest fin/mest fint

1. Kasus

Kasus angiver, hvilket sætningsled et substantiv - eller et substantivisk ord¹ - er, og dermed hvilken funktion, ordet har i sætningen. Kasus angiver altså, hvordan substantiverne forholder sig til handlingen eller til andre substantiver.

Kasusfunktionen understreges ofte af en præposition.

2. **NOMINATIV** (af verbet *nomino*, *nominavi*, *nominatum* 1 *benævner, kalder*)
Nominativ er den kasus, der betegner den eller det, der bærer en handling.

3. Nominativ som subjekt

1. **Marcus** venit *Marcus kommer.*
2. In theatro **pueri** sedent *drengene sidder i teatret.*
3. Audiunt fabulam **et pueri et puella** *både drenge og piger hører historien.*

* På dansk står subjektet så langt fremme i sætningen som muligt.

4. Nominativ som subjektsprædikat

(f.eks. ved *esse* *at være*, *fieri* *at blive*, *haberi* *at anses for*)

1. Caesar **imperator** est *Cæsar er feltherre* (Caesar = imperator).
2. **Puella pulchra** est Julia *Julia er en smuk pige.*
3. Marcus **homo bonus** habetur *Marcus anses for en god mand.*

* På dansk står subjektsprædikatet lige efter verballedet.

5. VOKATIV (af verbet *voco*, *vocavi*, *vocatum* 1 *kalder, tiltaler*)

Vokativ bruges, når man tiltaler nogen direkte, og ord i vokativ står uden forbindelse med de øvrige sætningsled.

6. Vokativ findes kun som selvstændig form i 2.bøjning/o-stammer, maskulinum, singularis, hvor kasusendelsen er **-e**.

1. **Serve**, quid agis? *slave, hvad laver du?*

I alle andre tilfælde er vokativ = nominativ.

¹ dvs. pronomener, adjektiver og participier. Disse ordklasser bøjes i kasus og kan bruges substantivisk.

7. **AKKUSATIV** (af verbet *accuso*, *accusavi*, *accusatum* 1 *anklager*, *klager over*)
Akkusativ betegner det mål, som handlingen retter sig mod.

8. **Akkusativ som direkte objekt**

1. Dominus **servum** videt *herren ser slaven*.
2. Amicus narrat **fabulam** *vennen fortæller en historie*.
3. **Multos libros** Marcus scribit *Marcus skriver mange bøger*.

* På dansk står det direkte objekt som regel lige efter verballedet.

9. **Akkusativ som objektsprædikat**

(f.eks. ved *creare* *vælge*, *appellare* *kalde*, *habere* *anse for*)

1. Servi Marcum **bonum dominum** habent *slaverne anser Marcus for en god herre* (Marcum = bonum dominum).

* På dansk står objektsprædikatet som regel lige efter det direkte objekt.

10. **Akkusativ i præpositionsforbindelser**

De fleste præpositioner forbindes med akkusativ.

1. Marcus **ad Quintum fratrem** scribit *Cicero skriver til sin bror Quintus*.
2. **Post dominum** servus sedet *slaven sidder bag herren*.
3. Pueri veniunt **in scholam** *drengene kommer til skolen*.
in + akkusativ udtrykker en bevægelse [sml. 22.3]

11. **Akkusativ om udstrækning i tid og rum**

Svar på spørgsmålene: hvor længe? hvor lang? hvor gammel?

1. Marcus **multas horas** in schola sedet *Marcus sidder mange timer i skolen*.
2. Julia **decem annos** nata est *Julia er født i 10 år, dvs. er 10 år gammel*.

12. **Akkusativ med infinitiv**

Hvis objektet består både af en ting/person og en handling, står ting/person i akkusativ, mens handlingen gengives i infinitiv,

f.eks. jeg hører **hende synge** → jeg hører, **at hun synger**.

1. Audio **puellam fabulam** narrare *jeg hører pigen fortælle en historie* → *jeg hører, at pigen fortæller en historie*.
2. Dominus iubet **omnes servos** in atrium venire *herren befaler alle slaver at komme ind i atriet* → *herren befaler, at alle slaver kommer ind i atriet*.

* En akk.m.inf. danner en infinit nexus og oversættes oftest med en at-sætning, hvor ordet i akkusativ bliver subjekt og infinitiven bliver verballed.

13. GENITIV (af verbet gigno, genui, genitum 3 *skaber, fremkalder, bevirker*)

Genitiv er den adjektiviske kasus og bruges til at betegne forholdet til et andet substantiv (eller substantivisk ord), så begge substantiver i forening udtrykker én ting, f.eks. Danmarks byer = de danske byer, byerne i Danmark.

14. Et ord i genitiv

- giver en nærmere definition af et andet substantivisk ord.
- står ikke alene, men skal altid knyttes til et andet ord.
- står på latin som regel efter det ord, det lægger sig til (modsat dansk).

1. Julia est filia Marci *Julia er Marcus' datter* (definition af filia).
2. Romulus est conditor **Romae** *Romulus er Roms grundlægger* (definition af conditor).
3. Pars **servorum** *en del af slaverne* (definition af pars)
4. Numerus **librorum** *et antal bøger, antallet af bøger* (definition af numerus).
5. Amor **theatri** *kærlighed til teatret* (definition af amor).

* På dansk må genitiv ofte gengives med en præpositionsforbindelse (jvf. brugen af 'of' på engelsk).

15. DATIV (af verbet do, dedi, datum 1 *giver*)

Dativ udtrykker den eller det, der er interesseret i verbets handling, et interesseforhold.

16. Dativobjekt / indirekte objekt

1. Marcus **filio suo** epistulam scribit *Marcus skriver et brev til sin søn.*
2. Julia fabulam **fratri** narrat *Julia fortæller broderen en historie, Julia fortæller en historie for broderen.*

* På dansk står det indirekte objekt foran det direkte objekt, men ofte gengives det bedst med en præpositionsforbindelse (til/for)

17. Dativ styret af verber

Nogle intransitive verber forbindes kun med dativobjekt

1. Dominus **novo servo** favet *herren begunstiger den nye slave.*
2. Servus novus **domino** adest *den nye slave hjælper herren.*
3. Julia **Pompejo** nubit *Julia gifter sig med Pompejus*

* På dansk gengives dativobjektet som direkte objekt eller med en præpositionsforbindelse

NB! Der er ingen præpositioner på latin, der styrer dativ.

18. ABLATIV (af verbet aufero, abstuli, ablatum 3 *bærer bort, fjerner*)

Ablativ angiver omstændighederne ved det, der bliver sagt.

19. Instrumental ablativ / instrumentalis

Angiver middel og måde. Svar på spørgsmålene: hvordan? med hvad?

1. Servus **stilo** scribit *slaven skriver med en griffel.*
2. Marcus **magna voce** clamat *Marcus råber med høj røst.*

* På dansk gengives instrumentalis med en præpositionsforbindelse (med/af/ved hjælp af).

20. Lokativisk ablativ / lokativ

Angiver sted og tid. Svar på spørgsmålene: hvor? hvornår?

1. Urbe tota **i hele byen** (dvs. Rom)
2. Die septimo venit *han kom på den syvende dag.*

* På dansk gengives lokativ med en præpositionsforbindelse (i/på).

21. Separativ ablativ

Betegner en fjernelse fra noget.

1. Roma **fra Rom.**
2. Te domo mea excludo *jeg lukker dig ude fra mit hus.*

* På dansk gengives separativ med en præpositionsforbindelse (af/fra).

22. Ablativ i præpositionsforbindelser

1. Fabula **a Marco** videtur *teaterstykket bliver set af Marcus.*
2. Puer **in horto** sedet **cum amico** *drengen sidder i haven med vennen.*

in + ablativ angiver en tilstand [sml. 10.3]

De vigtigste præpositioner, som styrer ablativ er:

a/ab/abs *fra, af* – ex *fra, af* – sine *uden* – de *fra, om* – cum *med*

23. Absolut ablativ

Angiver baggrunden for et udsagn og består af et **substantiv** (eller substantiveret ord) og et **participium**, begge dele i **ablativ**.

1. Servis laborantibus dominus in theatro sedet *slaverne arbejdende sidder herren i teatret* → *mens slaverne arbejder, sidder herren i teatret.*
2. Epistula scripta Marcus in hortum abit *brevet skrevet går Marcus ud i haven* → *efter at brevet er blevet skrevet, går Marcus ud i haven.*

* En absolut ablativ danner en infinit nexus og oversættes for det meste til dansk med en temporal ledsætning, hvor substantivet i ablativ bliver subjekt og participiet bliver verballed.

Præsens participium aktiv → ledsætning indledt med '*mens*'.

Perfektum participium passiv → ledsætning indledt med '*da*', '*efter at*'.

Verber

24. STAMMER

De latinske verber er delt op i 4 forskellige bøjningsmønstre afhængigt af, hvilket bogstav deres stamme ender på. Således:

1. bj. *a*-stammer, 2. bj. *e*-stammer, 3. bj. konsonantstammer og 4. bj. *i*-stammer [se 70, 71, 72 og 73].

25. BINDEVOKALER

Verber efter 3. bj. (konsonantstammer) har en såkaldt bindevokal, der binder stammen sammen med endelsen f.eks.

scrib-*i*-s *du skriver*, scrib-*e*-re *at skrive*, scrib-*u*-nt *de skriver*.

* Bindevokalen er markeret med kursiv i 70 og 72.

26. HOVEDTIDER

Hovedtiderne dannes ud fra de tre stammer:

Præsensstammen, perfektumstammen og perfektum participiumstammen².

Præsensstammen ender på stammevokalen/-konsonanten.

Perfektumstammen har oftest følgende kendetegn:

-v-, -u- eller -s- (se nedenfor).

Visse verber har uregelmæssige perfektumstammer,

f.eks. facio *jeg gør* → feci *jeg gjorde* og do *jeg giver* → dedi *jeg gav*.

Perfektum participiumstammen dannes ved at føje -t eller -s til præsensstammen.

Pr. ind. akt	Pf. ind. akt.	Pf. ptc. pass. ³
1. am[a]-o <i>jeg elsker</i>	ama-v-i <i>jeg elskede</i>	ama-t-um <i>elsket</i>
2. mone-o <i>jeg formaner</i>	mon-u-i <i>jeg formanede</i>	moni-t-um <i>formanet</i>
3. scrib-o <i>jeg skriver</i>	scrip-s-i <i>jeg skrev</i>	scrip-t-um <i>skrevet</i>
4. audi-o <i>jeg hører</i>	audi-v-i <i>jeg hørte</i>	audi-t-um <i>hørt</i>

27. Præsens indikativ aktiv er dannet af præsensstammen + personendelser.

Præsensstammen og dens former [70 og 72] betegner, at handlingen er uafsluttet, at den er ved at foregå eller plejer at foregå.

Af præsensstammen dannes tiderne præsens, imperfektum og futurum.

28. Perfektum indikativ aktiv er dannet af perfektumstammen + personendelser.

Perfektumstammen og dens former [71] angiver at handlingen er afsluttet.

Af perfektumstammen dannes tiderne perfektum, plusquamperfektum og futurum exactum [71].

² Se også 54, hvor de tre kolonner angiver de tre hovedtider.

³ Angivet i neutrum

29. Perfektum participium passiv indgår i dannelsen af de sammensatte tider: perfektum passiv, plusquamperfektum passiv og futurum exactum passiv.

Alle sammensatte tider angiver passiv og betegner, at handlingen er afsluttet [74].

30. UAFSLUTTETHED OG AFSLUTTETHED

1. Imperfektum angiver uafsluttethed og oversættes til dansk enten med datid eller med omskrivninger "*var ved at ...*", "*stod og ...*", f.eks. scribebam *jeg skrev, jeg sad og skrev, jeg var i færd med at skrive.*
2. Perfektum angiver afsluttethed og oversættes til dansk enten med datid eller med før nutid, f.eks. scripsi *jeg skrev, jeg har skrevet.*

Scribebam. Audivi repente Claudium venire,
Jeg **sad og skrev**. Pludselig **hørte** jeg Claus komme.

Til den uafsluttede handling er brugt imperfektum **scribebam**, dannet af præsensstammen scrib-, mens der til den indtrædende, afsluttede handling er brugt perfektum **audivi**, dannet af perfektumstammen audiv-.

På dansk kan uafsluttethed og afsluttethed illustreres således:
Handlingen '**sad og skrev**' er uafsluttet og danner baggrund for den indtrædende handling '**hørte**', som er afsluttet næsten i samme øjeblik som den begynder.

31. DEPONENTE VERBER

Deponente verber er verber, der kun findes i passive former, men som har aktiv betydning.

Deponente verber kendes på deres passive opslagsform med personendelsen -or f.eks.

hortor, hortatus sum 1 *opfordrer*

sequor, secutus sum 3 *følger*

proficiscor, profectus sum 3 *drager af sted*

Man kan sammenligne med de danske verber *færdes*, *grønnes*, *lykkes*, *væmmes* og *vredes*, der også kun findes som passive former, men har aktiv betydning.

Modus

32. FINITTE FORMER: Indikativ, konjunktiv og imperativ

De finitte former har personendelse, dvs. at de står som verballed i sætningen.

33. INFINITTE FORMER: Infinitiv og participium

De infinitte former har ikke personendelser og kan derfor ikke danne sætning.

34. INDIKATIV

Indikativ bruges i alle hoved- og ledsætninger, hvor man udtaler sig meddelende og konstaterende, dvs. at man bruger indikativ, når der ikke er grund til at bruge imperativ eller konjunktiv.

De allerfleste verballed står i indikativ

35. KONJUNKTIV

Brugen af konjunktiv angiver, at handlingen indeholder noget tænkt, muligt eller uvirkeligt. Konjunktiv giver udtryk for, at den der taler har en særlig indstilling til det der bliver sagt.

* På dansk udtrykkes konjunktiv med modalverberne kan, skal, bør, må, vil.

36. Konjunktiv eller indikativ i hovedsætninger

I hovedsætninger bruges konjunktiv til at udtrykke vilje, ønske, tanke eller forestilling, mens indikativ udtrykker en konstatering.

KONJUNKTIV

ønske

1. vivat *han skal leve*

tilladelse

2. veniat modo *han kan bare komme*

opfordring

3. laboremus *lad os arbejde*

tvivl

4. quid faciam? *hvad skal jeg gøre*

mulighed – potentialis

5. aliquis dicat *en eller anden kunne sige*

umulighed – irrealis

6. facerem *jeg ville gøre det, (hvis...)*

INDIKATIV

vivit *han lever*

venit *han kommer*

laboramus *vi arbejder*

quid facio? *hvad gør jeg?*

aliquis dicit *en eller anden siger*

faciebam *jeg gjorde det*

37. Konjunktiv eller indikativ i ledsætninger

I ledsætninger udtrykker man virkelighedsgraden gennem brugen af indikativ eller konjunktiv.

1. en **konstatering** udtrykkes med **indikativ**
pueri, qui multos libros **legunt**, in scholam veniunt
de drenge, som læser mange bøger, kommer til skolen.
2. en **hensigt** udtrykkes med **konjunktiv**
pueri, qui multos libros **legant**, in scholam veniunt
de drenge, som skal læse mange bøger, kommer til skolen.

38. Obligatorisk konjunktiv i ledsætninger

I nogle ledsætninger er konjunktiv obligatorisk, dvs. at der altid er konjunktiv. Det gælder f.eks.:

1. indirekte spørgende ledsætninger
discipuli quaerunt, ubi **sint** libri *eleverne spørger, hvor bøgerne er.*
2. ledsætninger indledt med 'ut' i betydningen 'at, for at, så at':
 - a. rogo, ut **venias**
jeg beder om, at du kommer.
 - b. fabula tam bona est, ut omnes in theatrum **veniant**
komedien er så god, at alle kommer i teatret.
 - c. omnes in theatrum veniunt, ut fabulam **spectant**
alle kommer i teatret, for at de skal se → for at se komedien.

* I disse ledsætninger skal man altså ikke altid gengive konjunktiven med kan, skal, bør, må, vil.

39. IMPERATIV

Imperativ udtrykker befaling eller formaning.

veni! *kom! (du skal komme)*
venite! *kom! (I skal komme)*
vale/valete *hav det godt, farvel.*

40. INFINITIV

Infinitiv fungerer i sætningen som et substantiv,
dvs. at formen kan stå som subjekt og direkte objekt.

1. **legere** utile est **at læse** er nyttigt → *det er nyttigt **at læse***
2. servus Graecus amat **legere** den græske slave elsker **at læse**

41. Modalverberne har næsten altid en infinitiv som direkte objekt.

1. pueri librum **legere** non **volunt** drengene **vil ikke læse** bogen.
2. non omnes servi **legere** **possunt** ikke alle slaver **kan læse**.

42. PARTICIPIUM

Participium fungerer i sætningen som et adjektiv,
dvs. at formen kan lægge sig til substantiver og pronominer.

43. Præsens participium aktiv

1. puer **legens** non audit
*den læsende dreng hører ikke → drengen, **som læser**, hører ikke.*
2. videmus puellas in horto **ludentes**
*vi ser pigerne **legende** i haven → vi ser pigerne, **som leger** i haven.*

Præsens **participium aktiv** angiver, at handlingen er uafsluttet og er ved at ske. Præsens participium er således samtidig med den handling, der kommer til udtryk i sætningens finitte verbum.

44. Perfektum participium passiv

1. Marcus multos libros a Platone **scriptos** habet
*Marcus har mange bøger **skrevet** af Platon →
Marcus har mange bøger, **som er skrevet** af Platon.*

Perfektum participium passiv angiver at handlingen er afsluttet.

Perfektum participium er således afsluttet (fortid) i forhold til den handling, der kommer til udtryk i sætningens finitte verbum.

* Et participium kan ofte oversættes med en relativ eller adverbial ledsætning.

45. Sætning

En sætning defineres som et udsagn, hvori der som minimum indgår
a) en handling (verballed) og b) den, der udfører handlingen (subjekt).

Han spiser er altså en sætning.

Verballed og subjekt i en sætning kaldes sætningens **nexus**.

46. Oversigt over de mest almindelige sætningsled

BETEGNELSE	FORKLARING	EKSEMPEL
Verballed (V)	handlingen i sætningen	Marcus scribit
Subjekt (S)	den, der udfører handlingen	Marcus scribit
Direkte objekt (DO)	genstanden for handlingen	Marcus librum scribit
Indirekte objekt (IO)	den, der har interesse i handlingen	Marcus sorori librum dat
Subjektsprædikat (SP)	beskriver / sætter lighedstegn med subjektet – SP kan optræde efter verballed der betyder <i>være, blive, hedde, synes, kaldes, anses for</i>	Marcus clarus est
Objektsprædikat (OP)	beskriver / sætter lighedstegn med det direkte objekt – OP kan bl.a. optræde efter verballed der betyder <i>laver, gør til, vælger til, kalder, anser for</i>	Romani Marcum consulem creant
Adverbielt led (A) (se 69)	angiver en omstændighed i forbindelse med handlingen som f.eks. tid, sted og måde	Marcus librum domi scribit
Under adverbialled hører også præpositionsforbindelser	dannes af en præposition + styrelse	Marcus librum cum fratre suo scribit

47. HOVEDSÆTNINGER OG LEDSÆTNINGER

En hovedsætning

er defineret som et udsagn, der kan "stå alene", dvs. giver en mening i sig selv.

En ledsætning

er defineret som en sætning, der ikke kan stå alene. Den er udstyret med en ledsætningsindleder. Ledsætningsindlederen viser, at ledsætningen er afhængig af en anden sætning.

I udsagnet **manden steger frikadeller, fordi han er sulten er fordi han er sulten** en ledsætning (ledsætningsindlederen er **fordi**), der er afhængig af hovedsætningen **manden steger frikadeller**.

En hovedsætning er altså en finit nexus uden ledsætningsindleder, mens en ledsætning er en finit nexus med ledsætningsindleder.

48. HELSÆTNINGER

En **helsætning** er defineret som en hovedsætning taget sammen med hvad der måtte høre til af ledsætninger.

Helsætningen **Manden, der er sulten, fordi han ikke har spist længe, steger frikadeller** består af tre sætninger, hvor

Manden steger er nexus i hovedsætningen,

der er er nexus i den første ledsætning (ledsætningsindlederen er **der**) og

han har spist er nexus i den anden ledsætning (ledsætningsindlederen er **fordi**).

49. FORSKELLIGE TYPER LEDSÆTNINGER

En **ledsætning** er et led for et ord i den sætning, der styrer den.

Deraf betegnelsen ledsætning.

Ledsætninger deles op i tre kategorier afhængigt af deres funktion.

Nogle er **substantiviske**, andre **adjektiviske/attributive** og andre igen **adverbielle**.

Dermed menes sætninger, der kan erstattes af hhv. et substantiv, et adjektiv eller et adverbium [50, 51 og 52]

50. Substantiviske ledsætninger

1. **At han rejser på fredag**, er en kendsgerning;
ledsætningen er subjekt svarende til: **afrejsen** på fredag er en kendsgerning.
2. Sofie frygter, **at han rejser på fredag**;
ledsætningen er direkte objekt svarende til: Sofie frygter **afrejsen** på fredag.

51. Adjektiviske/attributive ledsætninger

1. Sofie kender manden, **som rejser på fredag**;
den relative ledsætning står som adjektiv/attribut til 'manden', svarende til: Sofie kender **den rejselystne** mand.

52. Adverbielle ledsætninger

1. Manden rejser, **når det bliver lyst**;
temporal ledsætning (tid) svarende til: Manden rejser **tidligt**.
2. Sofie græder, **fordi manden rejser på fredag**;
kausal ledsætning (årsag) svarende til: Sofie græder **pga. mandens afrejse**.
3. Sofie græder, **for at manden skal komme hjem igen**;
final ledsætning (hensigt) svarende til:
Sofie græder **med henblik på mandens hjemkomst**.
4. Sofie græder så meget, **at manden kommer hjem**;
konsekutiv ledsætning (følge).
5. **Hvis Sofie græder**, kommer manden hjem igen;
konditional ledsætning (betingelse).

53. ORDSTILLING

På dansk er en sætnings betydning helt afhængig af ordstillingen.
Markus elsker Julie er jo ikke det samme som *Julie elsker Markus*.

På latin er ordstillingen i sætningen ofte den, at verballeddet slutter sætningen.
Sætningens øvrige led anbringes således, at de led, der hører nærmest sammen, står sammen.

Hvis man ønsker at fremhæve et bestemt ord eller et bestemt led, anbringes dette på sætningens første plads.

1. Marcus amat Juliam *Marcus elsker Julie*
2. Juliam amat Marcus *det er JULIA, Marcus elsker (ikke Sophia)*

Pronominer

55. PERSONLIGE PRONOMINER

	1p. sing.	2p. sing.	1p. plur.	2p. plur.
nom.	ego <i>jeg</i>	tu <i>du</i>	nos <i>vi</i>	vos <i>I</i>
akk.	me <i>mig</i>	te <i>dig</i>	nos <i>os</i>	vos <i>jer</i>
dat.	mihi <i>(for) mig</i>	tibi <i>(til) dig</i>	nobis <i>(for) os</i>	vobis <i>(til) jer</i>
abl.	me <i>(fra) mig</i>	te <i>(fra) dig</i>	nobis <i>(fra) os</i>	vobis <i>(fra) jer</i>

De personlige pronominer står kun som subjekt, når personen skal fremhæves, f.eks: scribo, **jeg** skriver → ego scribo, **JEG** skriver = **det er mig, der** skriver.

De personlige pronominer findes ikke i genitiv, i stedet bruges de possessive pronominer [57].

56. REFLEKSIVE PRONOMINER

	3p. sing. og plur.	
akk.	se	<i>sig</i>
dat.	sibi	<i>(til/for) sig</i>
abl.	se	<i>(af/fra) sig</i>

De refleksive pronominer reflekterer subjektet.

De står aldrig selv som subjekt og findes derfor ikke i nominativ.

57. POSSESSIVE PRONOMINER

mask.	fem.	neutr.	
me-us	me-a	me-um	<i>min, mit, mine</i>
tu-us	tu-a	tu-um	<i>din, dit, dine</i>
noster	nostr-a	nostr-um	<i>vores</i>
vester	vestr-a	vestr-um	<i>jeres</i>
su-us	su-a	su-um	<i>sin, sit, sine</i>

De possessive pronominer fungerer i sætningen som adjektiver og bøjes som a- o-stammer, 1. og 2. bj. [83].

58. RELATIVE PRONOMINER

SING.	mask.	fem.	neutr.	
nom.	qui	quae	quod	<i>der – som – han, som</i>
akk.	quem	quam	quod	<i>som – hvem - hvilket</i>
gen.	cuius	cuius	cuius	<i>hvis – af hvem</i>
dat.	cui	cui	cui	<i>(til/for) hvem - som</i>
abl.	quo	qua	quo	<i>(af/fra) hvem, hvad - hvor</i>
PLUR.				
nom.	qui	quae	quae	<i>der – de, som..</i>
akk.	quos	quas	quae	<i>som - hvilke</i>
gen.	quorum	quarum	quorum	<i>hvis – af hvilke</i>
dat.	quibus	quibus	quibus	<i>(til/for) hvilke - som</i>
abl.	quibus	quibus	quibus	<i>(af/med) hvilke</i>

59. Det relative pronomen retter sig i **køn** og **tal** efter korrelatet, dvs. det ord det fører tilbage til

1. **Pueri, qui** in schola sedent, legunt et scribunt
***drengene, som** sidder i skolen, læser og skriver.*
2. **Fabula, quam** pueri spectant, bona est
***komedien, som** drengene ser, er god.*

60. Hvis den relative ledsætning står foran hovedsætningen, skal pronominet over sættes **den, som/han, som/de, som**

1. **Qui** in theatro sedent, fabulam spectant
***de, som** sidder i teatret, ser en komedie.*

61. SPØRGENDE PRONOMINER

De spørgende/interrogative pronominer bøjes som de relative pronominer bortset fra

Mask. sing. nom. **Neutr. sing. nom. og akk.**
quis *hvem, hvilken* quid *hvad, hvilket*

* generelt oversættes de spørgende pronominer i alle former med *hvem, hvad, hvilken, hvilken, hvilke, hvis*

62a. DEMONSTRATIVE PRONOMINER

SING.	mask.	fem.	neutr.	mask.	fem.	neutr.
nom.	hic	haec	hoc	is	ea	id
akk.	hunc	hanc	hoc	eum	eam	id
gen.	huius	huius	huius	eius	eius	eius
dat.	huic	huic	huic	ei	ei	ei
abl.	hoc	hac	hoc	eo	ea	eo
PLUR.						
nom.	hi	hae	haec	ii	eae	ea
akk.	hos	has	haec	eos	eas	ea
gen.	horum	harum	horum	eorum	earum	eorum
dat.	his	his	his	iis (eis)	iis (eis)	iis (eis)
abl.	his	his	his	iis (eis)	iis (eis)	iis (eis)

BETYDNING FOR PRONOMINERNE I 62A OG 62B

Grundbetydning for alle de demonstrative pronominer:

sing.

nom. *han, hun, den, det, denne, dette*
akk. *ham, hende, den, det, denne, dette*
gen. *hans, hendes, dens, dets*
dat. *(til/for) ham, hende, den, det*
abl. *(af/fra) ham, hende, den, dette*

plur.

nom. *de, disse*
akk. *dem, disse*
gen. *deres, disses*
dat. *(til/for) dem, disse*
abl. *(af/fra) dem, disse*

Den specielle betydning for de vigtigste demonstrative pronominer:

is – ea – id [62a] angiver neutralt han, hun, den, det
hic – haec – hoc [62a] angiver det, der er her, hos mig (det man kan nå)
iste – ista – istud* [62b] angiver det, der er dér, hos dig (det man kan pege på)
ille – illa – illud [62b] angiver det velkendte, allerede omtalte
ipse – ipsa – ipsum [62] selv, selve, selveste (virker som en understregning)

* iste – ista – istud bøjes som ille

62b. DEMONSTRATIVE PRONOMINER

SING.	mask.	fem.	neutr.	mask.	fem.	neutr.
nom.	ille	illa	illud	ipse	ipsa	ipsum
akk.	illum	illam	illud	ipsum	ipsam	ipsum
gen.	illius	illius	illius	ipsius	ipsius	ipsius
dat.	illi	illi	illi	ipsi	ipsi	ipsi
abl.	illo	illa	illo	ipso	ipsa	ipso
PLUR.						
nom.	illi	illae	illa	ipsi	ipsae	ipsa
akk.	illos	illas	illa	ipsos	ipsas	ipsa
gen.	illorum	illarum	illorum	ipsorum	ipsarum	ipsorum
dat.	illis	illis	illis	ipsis	ipsis	ipsis
abl.	illis	illis	illis	ipsis	ipsis	ipsis

63. Brugen af de demonstrative pronominer

De demonstrative pronominer kan bruges på to måder:

1. Adjektivisk, dvs. på samme måde som et adjektiv, f.eks.:

ille frater dicit *den (velkendte) bror siger*

– ille retter sig efter frater i køn, tal og kasus (mask.nom.sing.)

istas puellas video *jeg ser disse piger, de piger derhenne*

– istas retter sig efter puellas i køn, tal og kasus (fem. plur. akk.)

2. Substantivisk, dvs. med et substantivs funktion, f.eks.:

ille = *han*, f.eks. ille dicit *han siger*

istam = *hende*, f.eks. istam video *jeg ser hende derhenne*

id = *den, det*.

Når det demonstrative pronomen bruges substantivisk, står det altid alene.

64. Adjektiver

De latinske adjektiver inddeles i 2 grupper:

1. **a- og o-stammer (1. og 2. bj.)** f.eks. longus/longa/longum *lang* [83]
 - a. bøjes som **a-stamme**, når adjektivet lægger sig til et ord i femininum
via longa *en lang vej* (f)
imago pulchra *et smukt billede* (f)
 - b. bøjes som **o-stamme**, når adjektivet lægger sig til et ord i maskulinum eller neutrum
hortus magnus *en stor have* (m)
homo magnus *et stort menneske* (m)
magnum theatrum *det store teater* (n)
2. **konsonant-stammer (3. bj.)** fx. brevis/breve *kort*, omnis/omne *al, enhver* [83]
 - via brevis *en kort vej* (f)
 - amicus fidelis *en trofast ven* (m)
 - omne theatrum *ethvert teater* (n)

65. ADJEKTIVERNES KOMPARATION

1. **Komparativ** dannes ved at grundformens endelse erstattes af -ior (m/f) eller -ius (n).
2. **Superlativ** dannes ved at grundformens endelse erstattes af -issimus (m), -issima (f) eller -issimum (n).

Positiv	Komparativ	Superlativ
1. og 2. bj.		
long-us (m)	long-ior (m/f)	long-issim-us (m)
long-a (f)	long-ius (n)	long-issim-a (f)
long-um (n)		long-issim-um (n)
3. bj.		
brev-is (m/f)	brev-ior (m/f)	brev-issim-us (m)
brev-e (n)	brev-ius (n)	brev-issim-a (f)
		brev-issim-um (n)
	Alle komparativer bøjes efter 3. bj.	Alle superlativer bøjes efter 1. og 2. bj.

66. RELATIV ELLER ABSOLUT BETYDNING

1. **Komparativ** angiver
 - a. en højere grad longior ***længere*** – relativ betydning
 - b. en temmelig høj grad longior ***temmelig lang*** – absolut betydning
2. **Superlativ** angiver
 - a. den højeste grad longissimus ***længst*** – relativ betydning
 - b. en meget høj grad longissimus ***meget lang*** – absolut betydning

67. Adverbier

Mange adverbier er dannet af adjektiver.

1. Adjektiver på -us/a/um danner adverbier med -e
long-us → long-**e** *langt, på en langstrakt måde*
2. Adjektiver på -is/e danner adverbier med -ter eller -iter
brev-is → brev-**iter** *kort, kortfattet*

68. ADVERBIERNES KOMPARATION

1. **Komparativ** dannes ved endelse -ius
2. **Superlativ** dannes ved endelsen -issim-e

Positiv	Komparativ	Superlativ
long-e	long- ius	long- issim-e
brev- iter	brev- ius	brev- issim-e

69. ADVERBIELLE LED

Alle led, som angiver **tid, sted, måde** og **grad** fungerer adverbielt i en sætning.
Det gælder:

1. Adverbier
2. Præpositionsforbindelser (de allerfleste) [10 og 22]
3. Ord i ablativ – instrumental, lokativisk, separativ og absolut [19-21 og 23]
4. Adverbielle ledsætninger [52]

70. Præsenssystemet i aktiv

	1. bj. (a)	2. bj. (e)	3. bj. (kons.)	4. bj. (i)
Pr. infinitiv	ama-re <i>at elske</i>	mone-re <i>at formane</i>	scrib-ere <i>at skrive</i>	audi-re <i>at høre</i>
Præsens indikativ <i>elsker</i>	am[a]-o ama-s ama-t ama-mus ama-tis ama-nt	mone-o mone-s mone-t mone-mus mone-tis mone-nt	scrib-o scrib-is scrib-it scrib-imus scrib-itis scrib-unt	audi-o audi-s audi-t audi-mus audi-tis audi-unt
Præsens konjunktiv <i>skal/kan/bør elske</i>	am-e-m am-e-s am-e-t am-e-mus am-e-tis am-e-nt	mone-a-m mone-a-s mone-a-t mone-a-mus mone-a-tis mone-a-nt	scrib-a-m scrib-a-s scrib-a-t scrib-a-mus scrib-a-tis scrib-a-nt	audi-a-m audi-a-s audi-a-t audi-a-mus audi-a-tis audi-a-nt
Imperf. indikativ <i>elskede</i>	ama-ba-m ama-ba-s ama-ba-t ama-ba-mus ama-ba-tis ama-ba-nt	mone-ba-m mone-ba-s mone-ba-t mone-ba-mus mone-ba-tis mone-ba-nt	scrib-eba-m scrib-eba-s scrib-eba-t scrib-eba-mus scrib-eba-tis scrib-eba-nt	audi-eba-m audi-eba-s audi-eba-t audi-eba-mus audi-eba-tis audi-eba-nt
Imperf. konjunktiv <i>kunne/burde elske</i>	ama-re-m ama-re-s ama-re-t ama-re-mus ama-re-tis ama-re-nt	mone-re-m mone-re-s mone-re-t mone-re-mus mone-re-tis mone-re-nt	scrib-ere-m scrib-ere-s scrib-ere-t scrib-ere-mus scrib-ere-tis scrib-ere-nt	audi-re-m audi-re-s audi-re-t audi-re-mus audi-re-tis audi-re-nt
Futurum indikativ <i>vil elske</i>	ama-b-o ama-b-is ama-b-it ama-b-imus ama-b-itis ama-b-unt	mone-b-o mone-b-is mone-b-it mone-b-imus mone-b-itis mone-b-unt	scrib-a-m scrib-e-s scrib-e-t scrib-e-mus scrib-e-tis scrib-e-nt	audi-a-m audi-e-s audi-e-t audi-e-mus audi-e-tis audi-e-nt
Imperativ sg. <i>elsk!</i> pl	ama ama-te	mone mone-te	scrib-e scrib-ite	audi audi-te

71. Perfektumsystemet i aktiv

	1. bj. (a)	2. bj. (e)	3. bj. (kons.)	4. bj. (i)
Perf. infinitiv	amav-isse <i>at have elsket</i>	monu-isse <i>at have formanet</i>	scrips-isse <i>at have skrevet</i>	audiv-isse <i>at have hørt</i>
Perfektum indikativ <i>elskede, har elsket</i>	amav-i amav-isti amav-it amav-imus amav-istis amav-erunt	monu-i monu-isti monu-it monu-imus monu-istis monu-erunt	scrips-i scrips-isti scrips-it scrips-imus scrips-istis scrips-erunt	audiv-i audiv-isti audiv-it audiv-imus audiv-istis audiv-erunt
Perfektum konjunktiv <i>kan have elsket</i>	amav-eri-m amav-eri-s amav-eri-t amav-eri-mus amav-eri-tis amav-eri-nt	monu-eri-m monu-eri-s monu-eri-t monu-eri-mus monu-eri-tis monu-eri-nt	scrips-eri-m scrips-eri-s scrips-eri-t scrips-eri-mus scrips-eri-tis scrips-eri-nt	audiv-eri-m audiv-eri-s audiv-eri-t audiv-eri-mus audiv-eri-tis audiv-eri-nt
+quamperf. indikativ <i>havde elsket</i>	amav-era-m amav-era-s amav-era-t amav-era-mus amav-era-tis amav-era-nt	monu-era-m monu-era-s monu-era-t monu-era-mus monu-era-tis monu-era-nt	scrips-era-m scrips-era-s scrips-era-t scrips-era-mus scrips-era-tis scrips-era-nt	audiv-era-m audiv-era-s audiv-era-t audiv-era-mus audiv-era-tis audiv-era-nt
+quamperf. konjunktiv <i>kunne have elsket</i>	amav-isse-m amav-isse-s amav-isse-t amav-isse-mus amav-isse-tis amav-isse-nt	monu-isse-m monu-isse-s monu-isse-t monu-isse-mus monu-isse-tis monu-isse-nt	scrips-isse-m scrips-isse-s scrips-isse-t scrips-isse-mus scrips-isse-tis scrips-isse-nt	audiv-isse-m audiv-isse-s audiv-isse-t audiv-isse-mus audiv-isse-tis audiv-isse-nt
Futurum exactum indikativ <i>vil have elsket</i>	amav-er-o amav-eri-s amav-eri-t amav-eri-mus amav-eri-tis amav-eri-nt	monu-er-o monu-eri-s monu-eri-t monu-eri-mus monu-eri-tis monu-eri-nt	scrips-er-o scrips-eri-s scrips-eri-t scrips-eri-mus scrips-eri-tis scrips-eri-nt	audiv-er-o audiv-eri-s audiv-eri-t audiv-eri-mus audiv-eri-tis audiv-eri-nt

72. Præsenssystemet i passiv

	1. bj. (a)	2. bj. (e)	3. bj. (kons.)	4. bj. (i)
Pr. infinitiv	ama-ri <i>at elskes</i>	mone-ri <i>at formanesh</i>	scrib-i <i>at skrives</i>	audi-ri <i>at høres</i>
Præsens indikativ <i>elskes</i>	am[a]-or ama-ris ama-tur ama-mur ama-mini ama-ntur	mone-or mone-ris mone-tur mone-mur mone-mini mone-ntur	scrib-or scrib-eris scrib-itur scrib-imur scrib-imini scrib- ntur	audi-or audi-ris audi-tur audi-mur audi-mini audi- ntur
Præsens konjunktiv <i>skal/kan/bør elskes</i>	ame-r ame-ris ame-tur ame-mur ame-mini ame-ntur	mone-a-r mone-a-ris mone-a-tur mone-a-mur mone-a-mini mone-a-ntur	scrib-a-r scrib-a-ris scrib-a-tur scrib-a-mur scrib-a-mini scrib-a-ntur	audi-a-r audi-a-ris audi-a-tur audi-a-mur audi-a-mini audi-a-ntur
Imperf. indikativ <i>blev elsket</i>	ama-ba-r ama-ba-ris ama-ba-tur ama-ba-mur ama-ba-mini ama-ba-ntur	mone-ba-r mone-ba-ris mone-ba-tur mone-ba-mur mone-ba-mini mone-ba-ntur	scrib-eba-r scrib-eba-ris scrib-eba-tur scrib-eba-mur scrib-eba-mini scrib-eba-ntur	audi-eba-r audi-eba-ris audi-eba-tur audi-eba-mur audi-eba-mini audi-eba-ntur
Imperf. konjunktiv <i>kunne/burde elskes</i>	ama-re-r ama-re-ris ama-re-tur ama-re-mur ama-re-mini ama-re-ntur	mone-re-r mone-re-ris mone-re-tur mone-re-mur mone-re-mini mone-re-ntur	scrib-ere-r scrib-ere-ris scrib-ere-tur scrib-ere-mur scrib-ere-mini scrib-ere-ntur	audi-re-r audi-re-ris audi-re-tur audi-re-mur audi-re-mini audi-re-ntur
Futurum indikativ <i>vil elskes</i>	ama-b-or ama-b-eris ama-b-itur ama-b-imur ama-b-imini ama-b- ntur	mone-b-or mone-b-eris mone-b-itur mone-b-imur mone-b-imini mone-b- ntur	scrib-a-r scrib-e-ris scrib-e-tur scrib-e-mur scrib-e-mini scrib-e-ntur	audi-a-r audi-e-ris audi-e-tur audi-e-mur audi-e-mini audi-e-ntur
Imperativ sg. pl.	ama-re ama-mini	mone-re mone-mini	scrib-ere scrib-imini	audi-re audi-mini

73. Perfektumssystemet i passiv

	1. bj. (a)	2. bj. (e)	3. bj. (kons.)	4. bj. (i)
Perf.inf.pass.	amat-um esse <i>at være blevet elsket</i>	monit-um esse <i>at være blevet formanet</i>	monit-um esse <i>at være blevet formanet</i>	audit-um esse <i>at være blevet hørt</i>
Perfektum ind.pass. <i>blev elsket, er blevet elsket</i>	amat-us* sum amat-us es amat-us est amat-i sumus amat-i estis amat-i sunt	monit-us* sum monit-us es monit-us est monit-i sumus monit-i estis monit-i sunt	monit-us* sum monit-us es monit-us est monit-i sumus monit-i estis monit-i sunt	audit-us* sum audit-us es audit-us est audit-i sumus audit-i estis audit-i sunt
Perfektum konj. pass. <i>kan være blevet elsket</i>	amat-us sim <i>OSV.</i> amat-i simus <i>OSV.</i>	monit-us sim <i>OSV.</i> monit-i simus <i>OSV.</i>	monit-us sim <i>OSV.</i> monit-i simus <i>OSV.</i>	audit-us sim <i>OSV.</i> audit-i simus <i>OSV.</i>
+quamperf. ind.pass. <i>var blevet elsket</i>	amat-us eram <i>OSV.</i> amat-i eramus <i>OSV.</i>	monit-us eram <i>OSV.</i> monit-i eramus <i>OSV.</i>	monit-us eram <i>OSV.</i> monit-i eramus <i>OSV.</i>	audit-us eram <i>OSV.</i> audit-i eramus <i>OSV.</i>
+quamperf. konj.pass. <i>kunne være blevet elsket</i>	amat-us essem <i>OSV.</i> amat-i essemus <i>OSV.</i>	monit-us essem <i>OSV.</i> monit-i essemus <i>OSV.</i>	monit-us essem <i>OSV.</i> monit-i essemus <i>OSV.</i>	audit-us essem <i>OSV.</i> audit-i essemus <i>OSV.</i>
Fut. exactum ind. pass. <i>vil være blevet elsket</i>	amat-us ero <i>OSV.</i> amat-i erimus <i>OSV.</i>	monit-us ero <i>OSV.</i> monit-i erimus <i>OSV.</i>	monit-us ero <i>OSV.</i> monit-i erimus <i>OSV.</i>	audit-us ero <i>OSV.</i> audit-i erimus <i>OSV.</i>

* Participiet retter sig i alle finitte former efter subjektets køn og tal, f.eks.

- Marcus amatus est *Marcus blev elsket*
- Pueri amati sunt *drengene blev elsket*
- Epistula scripta est *brevet blev skrevet*
- Verbum auditum erat *ordet var blevet hørt*

	74. sum <i>(jeg) er</i>		75. possum <i>(jeg) kan</i>		76. volo <i>(jeg) vil</i>	
	Ind.	Konj.	Ind.	Konj.	Ind.	Konj.
Præsens	sum es est sumus estis sunt	sim sis sit simus sitis sint	possum potes potest possumus potestis possunt	possim possis possit possimus possitis possint	volo vis vult volumus vultis volunt	velim velis velit velimus velitis velint
Imperf.	eram eras erat eramus eratis erant	essem esses esset essemus essetis essent	poteram poteras poterat poteramus poteratis poterant	possem posses posset possemus possetis possent	volebam volebas volebat volebamus volebatis volebant	vellem velles vellet vellemus velletis vellent
Futurum	ero eris erit erimus eritis erunt		potero poteris poterit poterimus poteritis poterunt		volam voles volet volemus voletis volent	
Perfektum	fui fuisti fuit fuimus fuistis fuerunt	fuerim fueris fuerit fuerimus fueritis fuerint	potui potuisti potuit potuimus potuistis potuerunt	potuerim potueris potuerit potuerimus potueritis potuerint	volui voluisti voluit voluimus voluistis voluerunt	voluerim volueris voluerit voluerimus volueritis voluerint
+quampf.	fueram fueras OSV.	fuissem fuisses OSV.	potueram potueras OSV.	potuissem potuisses OSV.	volueram volueras OSV.	voluissem voluisses OSV.
Fut.ex.	fuero fueris OSV.		potuero potueris OSV.		voluero volueris OSV.	
Pr.inf. Perf.inf.	esse fuisse		posse potuisse		velle voluisse	

	77. nolo (jeg) <i>vil ikke</i>		78. malo <i>(jeg) vil hellere</i>		79. eo <i>(jeg) går</i>	
	Ind.	Konj.	Ind.	Konj.	Ind.	Konj.
Præsens	nolo non vis non vult nolumus non vultis nolunt	nolim nolis nolit nolimus nolitis nolint	malo mavis mavult malumus mavultis malunt	malim malis malit malimus malitis malint	eo is it imus itis eunt	eam eas eat eamus eatis eant
Imperf.	nolebam nolebas <i>OSV.</i>	nollem nolles <i>OSV.</i>	malebam malebas <i>OSV.</i>	mallem malles <i>OSV.</i>	ibam ibas <i>OSV.</i>	irem ires <i>OSV.</i>
Futurum	nolam noles <i>OSV.</i>		malam males <i>OSV.</i>		ibo ibis <i>OSV.</i>	
Perfektum	nolui <i>OSV.</i>	noluerim <i>OSV.</i>	malui <i>OSV.</i>	maluerim <i>OSV.</i>	ivi/ii <i>OSV.</i>	iverim <i>OSV.</i>
Pr.infinitiv Perf.inf.	nolle noluisse		malle maluisse		ire ivisse	

	80. fero <i>(jeg) bringer/bærer</i>		81. fio <i>(jeg) bliver/sker</i>	
	Ind.	Konj.	Ind.	Konj.
Præsens	fero fers fert ferimus feritis ferunt	feram feras ferat feramus feratis ferant	fio fis fit fimus fitis fiunt	fiam fias fiat fiamus fiatis fiant
Imperf.	ferebam ferebas <i>OSV.</i>	ferrem ferres <i>OSV.</i>	fiebam fiebas <i>OSV.</i>	fierem fieres <i>OSV.</i>
Pr.infinitiv	ferre		fieri	

82. Bøjningsmønstre for substantiver

	1. bj.	2. bj.	2. bj.	2. bj.	3. bj.	3. bj.
SING.	fem.	mask.	mask.	neutr.	mask.	mask.
nom.	villa	filius	liber	atrium	rex	pater
akk.	villam	filium	librum	atrium	regem	patrem
gen.	villae	fili	libri	atrii	regis	patris
dat.	villae	filio	libro	atrio	regi	patri
abl.	villa	filio	libro	atrio	rege	patre
PLUR.						
nom.	villae	fili	libri	atria	reges	patres
akk.	villas	filios	libros	atria	reges	patres
gen.	villarum	filiorum	librorum	atriorum	regum	patrum
dat.	villis	filiis	libris	atriis	regibus	patribus
abl.	villis	filiis	libris	atriis	regibus	patribus
	<i>landsted</i>	<i>søn</i>	<i>bog</i>	<i>atrium</i>	<i>konge</i>	<i>fader</i>

	3. bj.	3. bj.	3. bj.	3. bj.	4. bj.	5. bj.
SING.	fem.	fem.	neutr.	neutr.	mask.	fem.
nom.	imago	urbs	caput	tempus	casus	res
akk.	imaginem	urbem	caput	tempus	casum	rem
gen.	imagine	urbis	capitis	temporis	casus	rei
dat.	imagini	urbi	capiti	tempori	casui	rei
abl.	imagine	urbe	capite	tempore	casu	re
PLUR.						
nom.	imagines	urbes	capita	tempora	casus	res
akk.	imagines	urbes	capita	tempora	casus	res
gen.	imaginum	urbium	capitum	temporum	casuum	rerum
dat.	imaginibus	urbibus	capitibus	temporibus	casibus	rebus
abl.	imaginibus	urbibus	capitibus	temporibus	casibus	rebus
	<i>billede</i>	<i>by</i>	<i>hoved</i>	<i>tid</i>	<i>fald</i>	<i>ting</i>

83. Bøjningsmønstre for adjektiver og participier

	Adjektiver			Perf. ptc. pass.		
	2. bj. mask.	1. bj. fem.	2. bj neutr.	2. bj. mask.	1. bj. fem.	2. bj neutr.
SING.						
nom.	longus	longa	longum	amatus	amata	amatum
akk.	longum	longam	longum	amatum	amatam	amatum
gen.	longi	longae	longi	amati	amatae	amati
dat.	longo	longae	longo	amato	amatae	amato
abl.	longo	longa	longo	amato	amata	amato
PLUR.						
nom.	longi	longae	longa	amati	amatae	amata
akk.	longos	longas	longa	amatos	amatas	amata
gen.	longorum	longarum	longorum	amatorum	amatarum	amatorum
dat.	longis	longis	longis	amatis	amatis	amatis
abl	longis	longis	longis	amatis	amatis	amatis
	<i>lang</i>			<i>elsket</i>		

	Adjektiver		Komparativ		Præs. ptc. akt.	
	3. bj. m/f	3. bj. n	3. bj. m/f	3. bj. n	3. bj. m/f	3. bj. n
SING.						
nom.	omnis	omne	longior	longius	amans	amans
akk.	omnem	omne	longiorem	longius	amantem	amans
gen.	omnis	omnis	longioris	longioris	amantis	amantis
dat.	omni	omni	longiori	longiori	amanti	amanti
abl.	omni	omni	longiore	longiore	amante/i	amante/i
PLUR.						
nom.	omnes	omnia	longiores	longiora	amantes	amantia
akk.	omnes	omnia	longiores	longiora	amantes	amantia
gen.	omnium	omnium	longiorum	longiorum	amantium	amantium
dat.	omnibus	omnibus	longioribus	longioribus	amantibus	amantibus
abl.	omnibus	omnibus	longioribus	longioribus	amantibus	amantibus
	<i>al, hel</i>	<i>alle</i>	<i>længere</i>		<i>elskende</i>	

84. Talord

ROMERTAL

I	1
II	2
III	3
IV	4
V	5
VI	6
VII	7
VIII	8
IX	9
X	10
XI	11
XII	12
XIII	13
XIV	14
XV	15
XVI	16
XVII	17
XVIII	18
XIX	19
XX	20
XXI	21
XXIX	29
XXX	30
XL	40
L	50
LX	60
LXX	70
LXXX	80
XC	90
C	100
CC	200
CCCC	400
D	500
DCCC	900
M	1000
MM	2000

KARDINALTAL *mængdetal*

unus-a-um
duo-ae-o
tres-tria
quattuor
quinque
sex
septem
octo
novem
decem
undecim
duodecim
tredecim
quattuordecim
quindecim
sedecim
septendecim
duodeviginti
undeviginti
viginti
unus et viginti
undetriginta
triginta
quadraginta
quingenta
sexaginta
septuaginta
octoginta
nonaginta
nonaginta octo
centum
ducenti-ae-a
quadringenti-ae-a
quingenti-ae-a
nongenti-ae-a
mille
duo milia

ORDINALTAL *ordenstal*

primus-a-um
secundus-a-um
tertius-a-um
quartus
quintus
sextus
septimus
octavus
nonus
decimus
undecimus
duodecim
tertius decimus
quartus decimus
quintus decimus
sextus decimus
septimus decimus
duodevicesimus
undevicesimus
vicesimus
vicesimus primus
undetricesimus
tricesimus
quadragessimus
quingagesimus
sexagesimus
septuagesimus
octogesimus
nonagesimus
nonagesimus octavus
centesimus
ducentessimus
quadringentesimus
quingentesimus
nongentesimus
millesimus
bis millesimus

Indeks

ablativ	18-23	lokativisk ablativ	20
absolut ablativ	23	nexus	45
adjektiver	64-66	nominativ	2-4
kasusendelser	83	objekt	8, 46
adverbielle led	69, 46	objektsprædikat	9, 46
adverbier	67-68	ordstilling	53
afsluttethed	30	participium	42-44
akkusativ	7-12	passiv	72-73
akkusativ med infinitiv	12	personendelser	54
bindevokaler	25	personlige pronominer	55
dativ	15-17	positiv	65, 68
dativ styret af verber	17	possessive pronominer	57
dativobjekt	16, 46	pronominer	55-66
demonstrative pronominer	62-63	præpositioner	
deponente verber	31	med akkusativ	10
direkte objekt	8	præpositioner	
finite former	32	med ablativ	22
genitiv	13-14	præpositionsforbindelser	10, 22
gradbøjning, adjektiver	65	refleksive pronominer	56
gradbøjning, adverbier	68	relative pronominer	58-60
gradbøjning, betydning	66	separativ ablativ	21
helsætninger	48	spørgende pronominer	61
hovedsætninger	47	stammer, verber	24
hovedtider	26-29	subjekt	3, 46
imperativ	39	subjektsprædikat	4, 46
indikativ	34	substantiver	
indirekte objekt	16	kasusendelser	82
infinitiv	40-41	superlativ	65, 68
infinite former	33	syntaks	46
instrumental ablativ	19	sætning	45
kasus	1	sætningsled	46
komparativ	65, 68	tiltale	6
konjunktiv	35	uafsluttethed	30
hovedsætninger	36	udstrækning i tid og rum	11
ledsætninger	37-38	verballd	46, 35
ledsætninger	47, 49	verbernes bøjning	54
adverbielle	52	præsenssystemet	70, 72
adjektiviske	51	perfektumsystemet	71, 73
substantiviske	50	vokativ	5-6

Kasusendelser for substantiver og adjektiver

SING.	1.bj. a-st.	2.bj. o-st.	3. kons.st.	4.bj. u-st.	5.bj. e-st.	
nom.	-a	-us/-um*	-s/- ***	-us/-u*	-es	S, SP
akk.	-am	-um/-um*	-em/-***	-um/-u*	-em	DO, OP, A
gen.	-ae	-i	-is	-us	-ei	
dat.	-ae	-o	-i	-ui	-ei	IO
abl.	-a	-o	-e**	-u	-e	A
PLUR.						
nom.	-ae	-i/-a*	-es/-a*	-us/-ua*	-es	S, SP
akk.	-as	-os/-a*	-es/-a*	-us/-ua*	-es	DO, OP, A
gen.	-arum	-orum	-um/-ium	-uum	-erum	
dat.	-is	-is	-ibus	-ibus	-ebus	IO
abl.	-is	-is	-ibus	-ibus	-ebus	A

vokativ [5]

- * Endelsen efter / (*skråstreg*) angiver neutrumsendelsen.
For alle neutrumsformer gælder det, at
 - a. nominativ og akkusativ altid er ens (uden undtagelser)
 - b. nominativ og akkusativ pl. ender på -a (med enkelte undtagelser)

** Adjektiver efter 3. bj. ender på -i i abl.sg og på -ium i gen.pl.

*** Kasusmærket -s findes i mask. og fem.
f.eks. urb-s (f) *by*, reg-s → rex (m) *konge*

*** – (*bindestreg*) angiver, at der ingen kasusendelse er,
dvs. at nominativ = stammen. Dette findes i alle tre køn
f.eks. consul (m) *konsul*, uxor (f) *hustru*, caput (n) *hoved*

Ved substantiver efter 3.bj. er det ofte vanskeligt at se stammen ud af nominativformen, derfor angives de altid både i nom.sg. og i gen.sg. (eller med ordets stamme i parentes)
f.eks. rex, -gis m3 *konge*, caput, -itis n3 *hoved*, imago, -inis f3 *billede*